

Läkarbakgrund till Verner von Heidenstams härstamning.

Under Övralids föreståndare P-G Anderssons utmärkta guidning den 19 maj 2019 omnämndes Verner von Heidenstams släktbakgrund som innefattar två livläkare (livmedicus) vilkas porträtt finns på Övralid. Titeln innebär att man i sin läkargärning är knuten till hovet och kan som kungahusets medicinska expert få titeln arkiater. Ordet kan härledas till grekiskans *arche* i betydelsen gammal eller ledare samt *iatros* som betyder läkare. Vilka var dessa två? Informationen om årtal varierar något beroende av vilken källa man använder.

Peter von Heidenstam

Peter Peters (1708 – 83), sedermera Peterson 1736, var son till handelsmannen Hans Peters från Heide, Ditmarschen i Tyskland. Han utbildades till läkare i Kiel och Köpenhamn, promoverades i Frankfurt an der Oder. Efter utlandsresor fick han tjänst i holländska Neustadt 1736 som stads-, hospitals- och garnisonsläkare. Så småningom utsågs han till professor i Kiel. Efter flytt till Sverige 1746 blev han året efter kronprins Adolf Fredriks livmedikus 1747 och arkiater 1752. Han adlades 1770 till **Peter von Heidenstam** med anspelning på hemorten Heide. Han fick stort förtroende för sin medicinska gärning vid kungahuset och en omfattande privat praktik. Han utgav skriften *Beskrifning af kongl. rese-apothequet* 1766 på kungens anmodan. Han är begravd i Tyska kyrkan i Stockholm.

Peter von Heidenstam.

(<http://runeberg.org/portr427/0079.html>)

Ernst von Heidenstam

Peter von Heidenstam var gift två gånger och fick fem barn. En av sönerna var **Ernst von Heidenstam** (1745 – 1803) som examinerades till läkare i Uppsala 1772 och tjänstgjorde dels som epidemiläkare och dels som fattigläkare i Stockholm. År 1782 blev han Gustav III:s förste livmedikus fram till 1787. Han blev även vice och senare ordinarie ordförande i Collegium Medicum 1795, ursprungligen bildat 1663, lite förenklat dåtidens socialstyrelse och som dessutom ansvarade för den medicinska undervisningen. Samma år utsågs han till arkiater och belönades med Nordstjärneorden 1802 samt ledamot i Montpeillers medicinska societet. Han tjänstgjorde efter bästa förmåga de sista åren som i

övrigt präglades av sjukdom, då kallat nervslag. Denna äldre term kunde betyda allt från följer efter allvarlig cirkulationsrubbing till förlamning av funktionell eller "hysterisk" art. Han var uppskattad för sin läkargärning och utgav ett par medicinska skrifter i Sverige.

Ernst von Heidenstam.

(<http://runeberg.org/portr427/0079.html>)

Johan Christian Peter

Ytterligare en son till Peter von Heidenstam, **Johan Christian Peter** (1739 – 74), föddes i Neustadt och promoverades till läkare i Greifswald 1763. Han praktiserade i Hamburg, var ogift, dog och begravdes i Stockholm.

Medicinska gärningar i Verner von Heidenstams liv

Majoren Werther Verner von Heidenstam, halvbror till Ernst von Heidenstam, blev farfar till författaren och poeten Verner von Heidenstam.

Mera lättsamt kan man i Verner von Heidenstams *När kastanjerna blommade* notera att han i sin barndom bedrev medicinsk verksamhet tillsammans med tant Molly, mormors yngre syster. Hon beskrevs som gåtfull enligt tjänstefolket, spåkvinna och drömyderska, "gårdens apotekare och doktor". Hon hade så kallad fontanell på armen, ett medvetet anlagt sår vars vätska enligt urgammal sed skulle rena blodet och dra ut det onda. Hon använde även blodiglar i samma syfte och "forskade i läkarskrifter, redde till droppar" samt var väl ansedd av traktens torpare i sjuklig nöd. Heidenstam själv "opererade" anställda och ritade anatomiska bilder. Bland annat botade han fulslag, en gammal term för böld, vanligtvis på fingrarna. Han drog även ut stickor och getinggaddar med pincett. Emellertid fick tant Molly Verner att överge sin barndoms tanke att bli läkare. Han var sjuklig under uppväxten och intresserade sig för medicinska frågor under hela sitt vuxenliv. Han samlade på tidningsurklipp om medicinska rön. Heidenstam anlätade flera av dåtidens främsta läkare i Sverige för sina krämpor.

Sven-Göran Fransson

Styrelsemedlem i Heidenstamsällskapet